

Ion Nistor, *Istoria Bucovinei*, Ediție și studiu bio-bibliografic de Stelian Neagoe, Editura Humanitas, București, 1991, XXXIV + 453 p.

Agenda editorială a anului 1991 a consemnat, între evenimentele deosebite, publicarea la Editura Humanitas, sub îngrijirea lui Stelian Neagoe, a uneia dintre puținele opere referitoare la istoria părții de nord a Moldovei în întreaga perioadă de dominație austriacă, teritoriu cunoscut îndeobște sub numele de Bucovina.

Lucrări de sinteză privitoare la istoria Bucovinei din acea perioadă, mai numeroase până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, au lipsit sau nu au fost publicate¹ (din motive binecunoscute, asupra cărora nu mai insistăm aici) în anii ce au urmat. Astfel, opera de peste 300 de lucrări, studii și articole a lui Ion Nistor - cunoscut pentru contribuții de referință privind istoria Bucovinei² - a fost de multe ori trecută sub tăcere și chiar interzisă a se consulta. Lucrarea de față, finalizată în 1949, a văzut lumina tiparului după mai bine de patru decenii, fiind așteptată cu deosebit interes.

Volumul cuprinde: un *Studiu bio-bibliografic* (p. V-XXXII), o *Notă* asupra ediției și o *Bibliografie* întocmite de Stelian Neagoe, o *Prezentare* și 14 capitole redactate de Ion Nistor în cursul anului 1949, după ani de documentare, timp în care a publicat - lucru îndeobște cunoscut - numeroase studii referitoare la istoria Bucovinei.

Lucrarea aceasta are o semnificație profundă pentru autor; ea reprezintă, după cum singur mărturisește, "o datorie de conștiință față de țara mea de origine, unde am văzut lumina zilei, am copilărit, mi-am făcut studiile și pentru binele și propășirea căreia am închinat cea mai bună parte a vieții și activității mele" (p. XXIX).

În capitolele I-XIII, autorul reconstituie, uneori în proporții inegale, evoluția social-economică, politică, viața bisericească și culturală din timpul etapelor distincte de dominație austriacă pe care le-a cunoscut acest teritoriu românesc. Capitolul al XIV-lea înfățișează succint opera legislativă, politică și culturală realizată în scopul integrării Bucovinei în structurile fundamentale ale statului național unitar.

Reconstituind condițiile interne și externe ale răpirii Bucovinei, autorul stăruie asupra bogatelor mărturii ale civilizației și culturii românești concentrate aici, infirmând teza înapoierii materiale și spirituale găsite aici de noii stăpânitori, a rolului civilizator al acestora.

Apartenența lui Ion Nistor la generația istoricilor care până la 1918 și-au închinat cea mai mare parte a operei și activității desăvârșirii unității naționale se reflectă în concepția și metodologia demersului istoric. Astfel, autorul înfățișează istoria complexă a Bucovinei, desfășurată sub imperiul a doi factori fundamentali: a) politica curții din Viena de înăbușire a oricărei forme de manifestare națională în scopul integrării complete și definitive a

românilor la Imperiu și b) activitatea și lupta românilor pentru a-și apăra și dezvolta ființa națională, limba, cultura, tradițiile, viața bisericească proprie, pentru a-și afirma și realiza dezideratele naționale și sociale.

Autorul insistă asupra măsurilor și reformelor adoptate de către noii stăpânitori în vederea integrării provinciei în sistemul economic, politico-administrativ și cultural austriac, a mijloacelor variate și sistematic aplicate în acest scop, a cauzelor eșecului - din multe puncte de vedere - a politicii habsburgice. Sunt analizate cauzele politice, economice, religioase ale diferitelor imigrări, oferindu-se totodată date statistice elocvente privind evoluția demografică a provinciei.

Având la bază preocupările anterioare remarcabile, autorul acordă un spațiu larg înfățișării evoluției școlii și bisericii, a vieții culturale în general, a rolului îndeplinit de aceste instituții și de o serie de personalități care le-au slujit și reprezentat în cadrul luptei naționale a românilor de aici.

Este sintetizată mișcarea politică românească, cauzele și consecințele dezbinării acesteia la începutul secolului XX. Sunt prezentate formele ample pe care le-a cunoscut mișcarea națională, procesele de creștere ale acesteia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, sincronizarea eforturilor românilor bucovineni cu ale confrăților lor din spațiul vechii Dacii, factorii care au creat condițiile regăsirii în anul 1918 în familia statului național unitar, ca o împlinire dreaptă, legitimă și legică a aspirațiilor firești, a luptei pentru unitate și libertate. Este relevată participarea românilor de aici la realizarea marilor acte ale României moderne - războiul pentru independență și Marea Unire.

Cum este și firesc, în perioada care a trecut de la redactarea lucrării, informațiile și interpretările au sporit și au suferit unele modificări, motiv pentru care, cel puțin pentru unele capitole, lucrarea poate fi utilizată cu circumspecția de rigoare a specialistului. Dincolo de aceasta, lectorul avizat se poate întreba dacă monografia reprezintă o elaborare independentă și unitară, sau închegarea, pe baza memoriei autorului, a unor fragmente din lucrările anterioare care nu acoperă întreaga istorie a Bucovinei. La această impresie contribuie și lipsa aparatului critic, tratarea uneori neunitară și foarte sumară a unor etape și aspecte etc. Deși autorul analizează frecvent problema intermigrației, nu abordează aspectele transculturației. De asemenea, ar fi fost poate necesară o analiză nuanțată a regimului politic instaurat de stăpânirea habsburgică în Bucovina.

Raportată la exigențele criticii istorice actuale, lucrarea reprezintă în mai mare măsură un eseu despre istoria Bucovinei, în paginile căruia, având în vedere valoarea operei sale anterioare, autorul nu se recunoaște întotdeauna. Să nu uităm că lucrarea a fost finalizată la sfârșitul deceniului al cincilea, într-o perioadă dificilă atât din viața lui Nistor cât și a societății românești.

Lucrarea este tipărită după manuscrisul olograf al autorului, editorul respectând aproape întocmai textul original. Ar fi fost preferabil, în cazul unei astfel de lucrări, o ediție critică și nu una strict restitativă.

De asemenea, credem că ediția de față ar fi meritat un studiu introductiv cu adevărat științific care să fixeze locul operei și autorului pe scara valorilor istoriografiei noastre și nu o simplă inventariere (uneori fără a menționa locul și data apariției) a principalelor

contribuții istoriografice ale acestuia. Unele afirmații discutabile, ca și stilul în care este scris, se explică prin lipsa preocupărilor anterioare ale lui Stelian Neagoe în acest domeniu.

Dincolo de ceea ce a considerat editorul semnificativ, considerăm că ar fi fost necesar ca *Bibliografia* întocmită de Ion Nistor pentru alte trei lucrări ale sale și completată de Stelian Neagoe, să fi menționat și cele două volume de referință în istoriografia problemei, editate de Erich Beck³

Numeroase inconsecvențe sunt întâlnite și în realizarea Indicelui de nume alcătuit de Liliana Saraev.

Cu toate aceste inconsecvențe, până la apariția unor noi sinteze, lucrarea lui I. Nistor este aptă să-l introducă pe cititor în istoria Bucovinei.

Publicarea acestei lucrări, ca și reeditarea volumului *Istoria Basarabiei*, reprezintă un act de reparație morală făcut unuia dintre iluștrii reprezentanți ai istoriografiei românești interbelice. În același timp ea are și o adâncă semnificație politică, un mesaj cu privire la datoria și responsabilitatea istoricului.

NOTE

1 Amintim aici în ordinea apariției: *Bucovina sub austrieci*, Iași, 1891; Aurel Morariu, *Bucovina (1774-1914)*, București, 1915; I. Simionescu, *Bucovina*, București, 1939. Au apărut și o serie de lucrări ale unor istorici austrieci și ucraineni, ca de ex.: H.J. Bidermann, *Die Bukowina unter oesterreichischer Verwaltung (1775-1875)*, Viena, 1875; Raimund Friederich Kaendl, *Geschichte der Bukowina*, Cernowitz, 1878 și XXX *Bucovina de nord, trecutul și prezentul*, Ed. Carpați, 1969 (lb. ucraineană).

2 Vezi de exemplu: I. Nistor, *Zur Geschichte des Schulwenses in der Bukowina*, Cernăuți, 1912; Idem, *Românii și rutenii în Bucovina. Studiu istoric și statistic*, București, 1915, Idem, *Istoria bisericii din Bucovina și a rostului ei național cultural în viața românilor bucovineni*, București, 1916; Idem, *Un capitol din viața culturală a românilor din Bucovina (1774-1857)*, București, 1916; Idem, *Der nationale Kampf in der Bukowina*, București, 1918; Idem, *Istoria fondului bisericesc din Bucovina*, Cernăuți, 1921; Idem, *Unirea Bucovinei, 28 noiembrie 1918. Studiu și documente*, București, 1928.

3 Erich Beck, *Bibliographie zur Landeskunde der Bukowina. Literatur bis zum Jahre 1965*, München, 1965; Idem, *Bibliographie zur Kultur und Landeskunde der Bukowina, Literatur aus den Jahren 1965-1975*, Dortmund, 1965.

Doina Huzdup